

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева,
г. Штип, С. Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

8-9 октомври 2020 / 8-9 октябрия 2020 / 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија
Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

**ФИЛКО
FILKO**

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЯ, КУЛЬТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

8-9 октомври 2020 | 8-9 октябрия 2020 | 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

ФИЛКО
FILKO

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Наташа Сарафова
Ирина Аржанова
Кире Зафиров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование (5 ;
2020 ; Штип)

Зборник на трудови / Петта меѓународна научна конференција ФИЛКО
филологија, култура и образование, 8-9 октомври 2020, Штип = Сборник
статей / Пятая международная научная конференция ФИЛКО филология,
культура и образование, 8-9 октября 2020, Штип = Conference proceedings
/ Fifth International scientific conference FILKO philology, culture and
education, 8-9 October 2020, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев”,
2021. - 465 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-787-2

1. Напор. ств. насл.

а) Културологија -- Собири

COBISS.MK-ID 52932613

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Жана Грачева, Филолошки факултет при ВГУ
Весна Коцева, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Алемпиевиќ (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Неџати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалџшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Марија Рејес Ферер (Шпанија)
Технички секретар
Нагаша Сарафова
Јована Караниќиќ-Јосимовска
Ирина Аржанова
Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Жанна Грачева, Филологический факультет при ВГУ
Весна Коцева, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Драгана Кузмановска (Македония)
Ева Ѓергиевска (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татъяна Стояновска-Иванова (Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Алемпиевич (Россия)
Татъяна А. Тернова (Россия)
Татъяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Мария Рейес Феррер (Испания)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чалышкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Ученый секретарь
Нагаша Сарафова
Йована Караникич-Йосимовска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Наташа Сарафова

Ирина Аржанова

Кире Зафиров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Zhana Gracheva, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Alempijevic (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Maria Reyes Ferrer (Spain)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalışkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)
Conference secretary
Natasha Sarafova
Jovana Karanikic-Josimovska
Irina Arzhanova
Editor in Chief
Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)
Maryana Rozenfeld (Russian)
Biljana Ivanova (English)
Snezana Kirova (English)
Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov
Natasha Sarafova
Irina Arzhanova
Kire Zafirov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Suzana R. Bunčić - ANDRIĆ'S EARLY STORIES WITH ELEMENTS OF ALLEGORY AND SATIRE	13
2. Катерина Видова - ГЛАГОЛСКИОТ ПРИЛОГ ВО УЛОГА НА ПРИЛОШКА ОПРЕДЕЛБА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ АНГЛИСКИ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ	19
3. Ана Витанова - Рингачева - СОБИРАЧИТЕ НА МАКЕДОНСКОТО НАРОДНО ТВОРЕШТВО ОД ЦЕПЕНКОВ ДО ДЕНЕС (НА 100-ГОДИШНИНАТА ОД СМРТТА НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ)	27
4. Бранка Гривчевска - МОДУЛАЦИЈАТА КАКО ПРЕВЕДУВАЧКА ПОСТАПКА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА РОМАНОТ „ПАЛОМАР“ ОД ИТАЛО КАЛВИНО	33
5. Сашка Грујовска-Миланова - ИНТЕГРАЦИЈА НА ГЕРМАНИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	43
6. Јованка Денкова - СОЦИЈАЛНИТЕ РАСКАЗИ НА АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ И БОРИС БОЈАЦИСКИ	49
7. Марија Ѓорѓиева Димова - ИНТЕРДИСКУРСИВНИТЕ ДИЈАЛОЗИ НА ЛИРИКАТА.....	57
8. Ивана Ѓорѓиева, Александар Нацов - ГАСТРОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИСТОЧНИОТ РЕГИОН НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА.....	69
9. Биљана Иванова, Драгана Кузмановска, Снежана Кирова ПРЕДНОСТИ ПРИ УЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ОД НАЈМАЛА ВОЗРАСТ	75
10. Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Цвета Мартиновска Банде ЈАЗИЧЕН КОРПУС НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	79
11. Лела Ивановска - КРЕАТИВНОСТА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК	87
12. Natka Jankova Alagjovska - INTERCULTURAL COMMUNICATION CONGITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN OUR COUNTRY AND ABROAD	95
13. Сашка Јовановска - УСВОЈУВАЊЕ ВТОР ЈАЗИК- ПЕДАГОШКА ГРАМАТИКА	105
14. Луси Караниколова-Чочоровска - „ПРОСВЕТИТЕЛСТВОТО ВО ЈУЖНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ“ (ПРЕГЛЕД)	113
15. Карначук Ирина Јурьевна - ПОРЯДОК СЛОВ И ИНВЕРСИЈА КАК СПОСОБИ ВЪРАЖЕНИЯ ЕКСПРЕССИВНОСТИ	119
16. Милена Касапоска-Чадловска - ГРАМАТИКАТА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК ЗА СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ	123
17. Лидија Ковачева - ДЕМОНОЛОШКИТЕ ПРЕТСТАВИ КАЈ АСИРЦИТЕ И БАБИЛОНЦИТЕ	133
18. Славчо Ковилоски - ПРОТОТИПИ НА ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ФОЛКЛОРОТ ОД XIX ВЕК	141
19. Весна Кожинкова - РЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТА ВО РОМАНОТ „МЕМОАРИТЕ НА АЛБЕРТ АЛНШТАН“ ОД КИРЕ ИЛИЕВСКИ.....	149

20. Кристина Костова, Марија Крстева, Наталија Попзарјева, Крсте Илиев, Драган Донеv - ДРАМАТА ВО СРЕДЕН ВЕК КАКО ОСНОВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ НА КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ ВО АНГЛИЈА	155
21. Мирјана Коцалева, Александра Стојанова, Билјана Златановска, Наташа Стојковиќ - ПРИМЕНА НА РАЗЛИЧНИ МЕТОДИ НА УЧЕЊЕ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ПРЕДМЕТИ	163
22. Весна Коцева - ГЛАВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА КОМУНИКАТИВНИОТ ПРИСТАП	169
23. Весна Коцева, Марија Тодорова - ОСНОВНИ НАЧЕЛА НА ПРИРОДНИОТ ПРИСТАП НА КРЕШЕН И ТЕРЕЛ	177
24. Даниела Коцева, Шукрије Барути, Снежана Мирасчиева - ЈАЗИКОТ И ГОВОРОТ ВО ФУНКЦИЈА НА ОПШТЕСТВЕНА И ИНДИВИДУАЛНА АДАПТАЦИЈА	183
25. Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева - РЕФЛЕКСИЈАТА НА ОДДЕЛНИ ТЕЛЕВИЗИСКИ СОДРЖИНИ И ПОЈАВАТА НА НАСИЛСТВО КАЈ ДЕЦАТА	191
26. Драгана Кузмановска, Лидија Ристова, Биљана Иванова МОЌТА НА ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ВО СВЕТОТ НА РЕКЛАМИТЕ	199
27. Marija Kusevska - WHERE DIRECTNESS AND INDIRECTNESS RESIDE	207
28. Лидија Лумпова - СООТНОШЕНИЕ ГОЛОСА АВТОРА И ГОЛОСОВ ГЕРОЕВ В ХУДОЖЕСТВЕННИХ СИСТЕМАХ ТОЛСТОГО И ДОСТОЕВСКОГО (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА -ЭПОПЕИ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР», РОМАНОВ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ», «ИДИОТ», «БРАТЪЯ КАРАМАЗОВЫ»)	215
29. Ранко Младеноски - ХИПОТЕКСТОТ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	223
30. К.А. Нагина - ТВОРЧЕСТВО Л.Н. ТОЛСТОГО В ПРОСТРАНСТВЕ СОВРЕМЕННОГО ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	233
31. Георгий Недюрмагомедов - ФОРМИРОВАНИЕ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	241
32. Першина Татьяна Ивановна - ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ГЕОГРАФИИ	247
33. Мария Попова - РОЛЬ И ФУНКЦИИ МУЗЕЕВ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИТАРИЯ	253
34. Vesna Prodanovska-Poposka - ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION: AN OVERVIEW OF A SET OF EXERCISES FOR IMPROVING ENGLISH LONG /i:/ AND /u:/ VOWELS	259
35. Цветанка Ристова Магловска, Младен Мицевски ИСКУСТВЕНО УЧЕЊЕ КАКО АЛАТКА ЗА ИНСПИРИРАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УГОСТИТЕЛСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	265
36. Петја Рогич, Драган Донеv - МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО БУГАРСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА „ВУЈКО ВАЊА“ ОД АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ ВО ОДНОС НА МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО СРПСКИОТ ПРЕВОД	273

37. Наташа Сарафова - ВЛИЈАНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И КУЛТУРНИТЕ ПОЛИТИКИ ВРЗ ВИДЛИВОСТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ КНИЖЕВНОСТИ (Пример : Норвешка книжевност)	281
38. Наташа Сарафова, Марица Тасевска - АСПЕКТИ НА КНИЖЕВНИТЕ ИНДУСТРИИ ВО НОРВЕШКА	291
39. Simona Serafimovska - STRUCTURE OF THE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS AT THE UNIVERSITIES IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA	297
40. Елена Владимировна Сидорова - ЛОГИЧЕСКИЕ ОШИБКИ В ПИСЬМЕННЫХ РАБОТАХ УЧАЩИХСЯ	305
41. Александра Стојанова, Мирјана Коцалева, Наташа Стојковиќ, Билјана Златановска - ПРИМЕНА НА VARK МОДЕЛОТ ВО ПРОЦЕСОТ НА УЧЕЊЕ	311
42. Анета Стојановска-Стефанова, Марија Магдинчева-Шопова - ПРЕДИЗВИЦИТЕ ОД ПОЛИТИЧКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ЗА ДРЖАВИТЕ	319
43. Aleksandra P. Taneska, Blagojka Zdravkovska-Adamova CREATING SYLLABUS AND DEVELOPING GRADING CRITERIA FOR MACEDONIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES AT SEEU ACCORDING TO NEEDS BASED ANALYSIS	327
44. Ольга Тихонова - И.В. ГЁТЕ КАК КИНОПЕРСОНАЖ: К ПРОБЛЕМЕ ДИАЛОГА ЛИТЕРАТУРЫ И КИНО	337
45. Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска - ГЛАСОВНИТЕ СИСТЕМИ НА ШПАНСКИОТ И НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	345
46. Емилија Тодоровиќ - ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: УЧЕЊЕ ПРЕКУ РАБОТА-НОВ КОНЦЕПТ ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА ВО ТЕХНИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	351
47. Elena Trajanovska, Maja Gjurovikj, Biljana Ivanova - STANDARDS-BASED EDUCATION IN ACHIEVING LANGUAGE INTEROPERABILITY	357
48. Nina S. Ćeklić - NARRATIVE-STYLISTIC FEATURES IN THE NOVEL LETTERS TO DANILO KIŠ BY FILIP GAJIĆ	365
49. Уљянова Марина Алексеевна - ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СЕМАНТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ СЛОВА ВЗГЛЯД	373
50. Славица Урумова-Марковска - ПРОСВЕТИТЕЛСКИОТ ЛИК НА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ ВО ПРЕДАНИЈАТА И ЛЕГЕНДИТЕ	383
51. С.Н. Филошкина, Ж.А. Борискина - АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА “Getting to Know the General. The Story of an Involvement”, 1984.)	391
52. Наталија Хабарова - АНГЛИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	397
53. Ольга Швецова - ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ «ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОЭМЫ» А.С. МАКАРЕНКО	407
54. Васко Шутаров - КУЛТУРА И КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА	415

УСВОЈУВАЊЕ ВТОР ЈАЗИК- ПЕДАГОШКА ГРАМАТИКА

Сашка Јовановска¹¹Д-р, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Република Северна Македонија
saska_dimitrovska@yahoo.com**Апстракт**

Одличното познавање на граматиката на јазикот претставува огромна предност. Наставникот кој поучува јазик треба на индивидуален начин своето знаење да им го пренесе на учениците. Сепак, овој процес, во голема мера, е под влијание на различни пристапи во наставата. Од одлуката на наставникот за изборот на соодветните пристапи во поучувањето на граматиката, зависи и подобрувањето или влошувањето на образовната практика при изучување на јазик. Овој труд укажува за правилните решенија во поучувањето на граматичките структури од наставникот и во нивното изучување од учениците изразени преку педагошката граматика. Сознанијата за важноста на употребата на граматичките структури, преку кои се реализира наставата по Англиски јазик во учебниците, послужија како мотив за трудот. Предизвиците што ги наметнуваат окружувањето, новите вредности и верувања, како и неопходноста за осовременување на образовниот процес, што треба да се спроведе преку имплементирање на нови квалитетни идеи, зависат од начинот на кој треба да биде реализиран часот. Употребата на граматичките структури во учебниците по Англиски јазик и нивната соодветна вредност во тековната настава во образовниот систем, според образовната програма и образовната рамка за училиштата, може само позитивно да влијае во изучувањето на Англискиот јазик.

Клучни зборови: *Англиски јазик, образование, граматички структури, педагошка граматика*

Abstract

Excellent knowledge of grammar in teaching language is a huge advantage. The language teacher should individually transfer his/her knowledge to the students. However, this process is largely influenced by different approaches of teaching. It is the teacher's decision to choose the appropriate approaches for teaching grammar, as well as improving or worsening educational practice in language learning. This paper points to the proper solutions in the teaching of grammatical structures and learning the same language grammar by students expressed through pedagogical grammar. Knowledge is the most important part of using grammatical structures to teach English in textbooks and it serves as a motive for this paper. The challenges that we are surround, new values and beliefs, and the need to modernize the educational process, should be implemented through new quality ideas, depend on how the lesson should be presented. The use of grammatical structures in English language textbooks and their respective value in current teaching in the education system, according to the curriculum and the educational framework for schools, can only have a positive impact on English language learning.

Keywords: *English language, education, grammatical structures, pedagogical grammar*

ВОВЕД

Човечкиот јазик е најсложен систем од знаци. Јазикот е составен од многу делови, а сите тие се знаци. Гласовите, буквите, зборовите, речениците се знаци. Граматиката е систем од знаци. Јазикот содржи неограничено множество знаци. Јазикот претставува систем од знаци што се употребуваат за комуникација. Од нас зависи колку ќе го усовршиме знаењето за јазикот и за неговиот систем. Во овој труд, акцент е ставен на педагошката граматика односно на граматичките структури употребени во учебниците по Англиски јазик.

Може да се наведат многу дефиниции за граматичките структури. Според речникот на Хорнби (Hornby, 2000: 516), Oxford Advanced Learner's dictionary, граматичките структури ги означуваат: „Правилата во јазикот за промена на формата на зборовите кои се поврзани во реченица“. Слично дефинирање за граматичките структури дава и Ур (Ur, 1988: 4), „Граматичките структури може грубо да се дефинираат како начин на јазикот да манипулира и да ги комбинира зборовите (или делови од зборовите), со цел да се формираат повеќе единици на значење.“

Спротивно на тоа, Речникот Лонгман (Longman, 1991), наменет за современата англиска граматика, ја дава следната дефиниција за граматичките структури: тие се „наука и практика на правилата со кои зборовите ги менуваат своите форми и се комбинираат во реченици.“ Овде, според Хармер (Harmer, 1991: 1), се издвојуваат два основни елемента, и тоа: „правилата на граматичките структури и науката и практиката на правилата“.

Многу е контроверзно прашањето за тоа дали граматичките структури имаат одредено место во учењето на странски јазик. Постојат многу мислења, вклучувајќи го и она на Камерон, кој со сигурност тврди дека „граматиката си има свое место во изучувањето на странски јазик и дека тоа може да биде мошне корисно доколку правилно се вклопи“ (Cameron, 2001: 96). Зборовите сами по себе не се доволни доколку учениците сакаат да изразат покомплексно значење, односно доколку сакаат поефективно да комуницираат со другите. Скривенер (Scrivener, 2003: 2), вели: „Ние ги користиме граматичките структури за да 'постигнеме' значење и за да го направиме разговорот попрецизен.“

Торнбери (Thornbury, 1999: 14), го истакнува она што Јосиф Веб го напишал во 1622 година: „Никој не може да прелета брзо преку јазичната окованост... преку граматичките правила.“ Тој смета дека граматичките структури може да се разбудат преку комуникација: „Со вежбање на читање, пишување и зборување... сите нешта кои припаѓаат на граматиката, без труд, сакале или не, ќе се нафрлат врз нас.“ Веб бил познат како учител, учебникар и е еден од најраните едукатори кој се залагал за вредноста на граматичките инструкции. Секој кој е вклучен во наставата по јазик и учењето поседува свое мислење за наставата по граматика. Различните мислења и ставови околу граматичките структури резултираа со разлики помеѓу методите, наставниците, како и помеѓу учениците. Торнбери, исто така, укажува на некои неодамнешни изјави околу таа тема (Thornbury, 1999: 14–15).

„Не постои сомнеж дека знаењето – имплицитно или експлицитно – на граматичките правила е од суштинско значење за владеење на јазикот“ (Ур – Ur, 1988: 4).

„Грамастиката не е многу важна: Голем број јазици имаат многу комплексна грамастика. Англискиот има малку грамастика и следствено на тоа не е многу важно да ја изучуваме“ (Од јазично списание од училиште во Лондон).

Од наведеното очигледно е дека наставниците по странски јазик и писателите не го делат истото мислење за користењето на грамастичките структури во наставата по странски јазик. Сепак, како што истакнува Торнбери, грамастичките структури претставуваат нераскинлив дел од наставата по странски јазик (Thornbury, 1999: 14–15).

ТЕОРЕТСКА ОСНОВА ЗА ПОУЧУВАЊЕ И ИЗУЧУВАЊЕ НА ГРАМАСТИКАТА - ПЕДАГОШКА ГРАМАТИКА

Кога се поучува Англискиот јазик како странски јазик, предност му се дава на индивидуалниот приод за да се постигне поголема ефикасност, за да се подобрат целите во наставата и за да се подобри изучувањето на Англискиот јазик како странски јазик. Бидејќи образованието го разбираме како уметност и персонализација, искуството и знаењето се она што ги спојува и премостува интерперсоналните и интраперсоналните карактеристики, со цел да биде постигнат самостојниот развој на учениците преку учењето, што е резултат на човечката интеракција и на културната комуникација.

Петровска (Petrovska, 2013), истакнува: „Јазичарите многу често и многу повеќе се изложени на влијанието на странска култура, како резултат на својата професија или како резултат на социоекономскиот статус. Во таа шареноликост од различни култури, традиции, јазици и дијалекти, недоволно информираниот човек често доживува културен шок, согледувајќи ги различните влијанија секојдневно. Затоа, систематското проучување на еден културен феномен во целина и посебно проучувањето на одредена нација стануваат составен дел од современиот образовен систем.“

Педагошката грамастика е насочена кон примена и приспособување на јазичната грамастика кон специфичните потреби на учениците. Педагошката грамастика игра важна посредничка улога, бидејќи таа е врската меѓу теоријата и практиката. Може да се разбере улогата на грамастиката на јазикот во наставата само доколку се има предвид она што наставниците го научиле за грамастиката од нивните академски студии и она што тие го знаат како психолингвистички процес, спроведен во наставата при изучување на грамастиката. Спроведувањето на теоретските принципи се случува со помош на педагошката грамастика, сепак, постојат голем број други фактори на влијание, а тие според Мичел се: „традиции, лични интереси, лични искуства како ученици, културен и образовен контекст и методолошко православие“ (Mitchell, 1994: 91).

Педагошката грамастика може да биде грамастика за наставниците по странски јазици или за наставниците по мајчин јазик. Се прави разлика помеѓу наставниците по мајчин јазик и наставниците по немајчин јазик. Целта на педагошката грамастика за мајчин јазик е да се подигне свеста за мајчиниот јазик, да се направи експлицитно она што учениците веќе го знаат имплицитно, со укажување на важноста на она што е во нивна надлежност (Кордер – Corder, 1973; Кристал – Crystal, 1998; Хелбиг – Helbig, 1992). Педагошката грамастика за наставниците по немајчин јазик, од друга страна, им помага на наставниците

да ги наведат фактите на јазикот и да им да ги презентираат граматичките структури на своите ученици. Како резултат на тоа, педагошката граматика за немајчин јазик треба да биде повеќе јасна и целосна.

Според дефиницијата на Чалкер (Chalker, 1994), базирана врз работата на Ален (Allen, 1975), Кордер (Corder, 1975) и Дирвен (Dirven, 1990), педагошката граматика се дефинира како систематско изучување на јазикот и ги има следниве карактеристики:

- Може да служи како податок со кој се повикуваат учениците за работа на час.
- Може да биде сеопфатна, но претежно наменета за свои цели.
- Ќе го привлече вниманието на учениците кон правилата, најмногу преку комбинирање, на пример, со опис.
- Ќе им помогне на учениците да учат странски јазик и/или ќе им помогне на говорителите на мајчин јазик да го разберат својот јазик.
- Таа има важна улога и за учениците и за наставниците (1990: 34).

Дирвен, дава своја дефиниција и наведува дека педагошката граматика „претставува термин за секој ученик или наставник кој дава опис или претставување на странскиот јазик со правила, со цел да ги промовира и води процесите на учење во изучувањето на тој јазик“ (Dirven, 1990: 1).

Кога станува збор за педагошката граматика, Мохамед (Mohammed, 1996) дава објаснување за видовите граматичка анализа, дизајнирани за потребите на учениците и наставниците кои поучуваат втор јазик. Тоа е поедноставен начин, лесно разбирлив за учениците и се користи како средство за постигнување на јазичната компетентност.

Во наставата по граматика преовладува традиција која ги поврзува наставата по граматика со јазичната граматика, занемарувајќи го интердисциплинарниот карактер на наставата по странски јазик. Акцентот е сè уште на производот од употребата на јазиците. Како резултат на тоа, педагошката граматика се толкува како граматика напишана во форма на правила и таа се потпира на педагошката граматика во јазичната граматика.

Педагошката граматика се потпира, од една страна, на материјали од една или повеќе јазични граматика, а, од друга страна, ја користи методологија на наставата по странски јазик како основа. Покрај тоа, психолошките процеси го забрзуваат процесот на усвојување на граматиката. Затоа, педагошката граматика функционира како филтер помеѓу теоретските јазични описи обезбедени од страна на лингвистиката, принципите на странските јазици, педагогијата и практичната примена во училишта.

Јанушева (Janusheva, 2015), истакнува: „Јазикот е најважното средство за меѓусебна комуникација на луѓето кои го зборуваат. Тој го претставува нивниот културен идентитет, па затоа, од голема важност е јазикот да се негува и да се култивира усното и писменото изразување на зборувачите, во сите сфери од нивното секојдневно живеење. Доследното почитување и имплементирање на стандарднојазичната норма, во усната и пишаната форма, се услов за нејзината стабилност и промоција меѓу зборувачите.“

ПРЕДМЕТНА НАСТАВА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА¹

Предметот Англиски јазик како прв странски јазик е застапен во наставниот план за деветгодишното основно образование во Република Северна Македонија во сите три развојни периоди, почнувајќи од прво одделение па сè до крајот на деветтото одделение. Застапеноста на предметот во наставниот план за деветгодишното основно образование се должи на современите тенденции во образовните системи на повеќето земји од Европската Унија, во кои на изучувањето на првиот странски јазик му е посветено посебно внимание. Имено, со изучување на прв странски јазик се започнува од најмалата возраст на учениците, т.е. од првата година на задолжителното основно образование.

Современата настава по странски јазици за учениците од 6 до 14 години ја определува широко сфатената цел за усни и писмени комуникациски компетенции на странскиот јазик проширени со читачки, социокултурни и интеркултурни компетенции. Наставата е насочена кон ученикот како кон субјект во наставниот процес, кон неговиот когнитивно-афективно-социјален развој, односно кон развојот на неговата самостојност во учењето и стекнувањето на стратегии за учење како основа за доживотно учење. Предметот Англиски јазик од петто одделение до деветто одделение се изучува со 3 (три) часа неделно, односно со 108 часа годишно и има статус на задолжителен предмет. Целта на секој наставник според наведената наставна програма по Англиски јазик е да го оспособи ученикот да препознава нови зборови и куси искази, слухово и визуелно и да го разбере нивното значење. Важни цели се и: ученикот да може да репродуцира и продуцира зборови и едноставни јазични искази, да може да чита со разбирање куси и едноставни искази и текстови за идентификување на конкретни информации. Со изучување на Англискиот јазик, ученикот може да се оспособи да пишува зборови според спелувањето (изговор на буквите од даден збор една по една) и едноставни јазични искази со правилна употреба на интерпункцијата, како и да води едноставна комуникација на ниво на усвоениот вокабулар со примена на јазични функции блиски до возраста на учениците. Ученикот преку изучување на Англискиот јазик се здобива и со знаења за други култури.

Како ориентација во однос на нивоата на јазични компетенции кои учениците би требало да ги постигнат на крајот на одделни воспитно-образовни периоди на основното образование се земени предвид насоките од Заедничката европска референтна рамка за јазиците, кои разликуваат вкупно шест нивоа на комуникативно користење на странскиот јазик. Во подрачјето елементарно ниво, се нивоата А1 (подготвително ниво/Breakthrough) и А2 (темелно ниво/Waystage), во подрачјето самостојно користење на јазикот, нивоата Б1 (преодно ниво/Threshold) и Б2 (самостојно ниво/Vantage) и во подрачјето компетентно користење на јазикот, нивоата Ц1 (напредно ниво/Effective Operational Proficiency) и Ц2 (највисоко ниво/Mastery). Во Република Северна Македонија, учениците по првите три години од учењето на Англискиот јазик (I – III одделение) можат делумно да го постигнат нивото А1 (подготвително ниво), по следните три години од учењето на Англискиот јазик (IV – VI одделение) можат

¹ Преземено од официјалната страна на Биро за образование на Република Северна Македонија

целосно да го постигнат нивото А1 (подготвително ниво) и можат делумно да го постигнат нивото А2 (темелно ниво), а по 9 години учење (по завршувањето на IX одделение) можат целосно да го постигнат нивото А2 (темелно ниво).

ЗАКЛУЧОК

Секогаш треба да се најде начин да се олесни и упрости процесот на изучување на граматичките форми и да се мотивираат учениците за да на полесен начин го примат знаењето. Воедно, постојано има новитети во моредната едукација, па освен стимулирање на ученикот за учење на јазик, постои и олеснителен дел за наставникот во подготовката на час за изучување на граматичките структури. Такви помагала во современата едукација се паметните табли и интерактивните компакт-дискови со материјали, во кои преку игра, видеозапис и вежби, учењето на Англискиот јазик е многу полесен и помотивирачки процес.

РЕФЕРЕНЦИ

1. Allen, J. P. B., Corder, S. P. (eds.). (1975). *The Edinburgh Course in Applied Linguistics*. vol. 2, pp. 1-15. Oxford: OUP.
2. Allen, W. (1995). *Living English structure*. London: Longman.
3. Cameron, D. (2001). *The Teacher's Guide to Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
4. Chalker, S. (1994). *Pedagogical grammar: Principles and problems*. In Bygate, M., Tonkyn, A. and Williams, E. (eds.) *Grammar and the Language Teacher*. pp. 31-44. London: Prentice Hall.
5. Corder, S. (1988). *Pedagogic grammar*. In W. Rutherford & M. Sharwood-Smith (Eds.), *Grammar and second language teaching* (pp. 123-145). New York: Harper & Row Publishers, Inc. *current practice* (pp. 167-174). Cambridge: Cambridge University Press.
6. Corder, S. P. (1973). *Introducing Applied Linguistics*. London: Penguin Books.
7. Crystal, D. (1998). *A nyelv enciklopédiája*. Budapest: Osiris.
8. Dirven, R. (1990). *Pedagogical Grammar*. *Language Teaching*, 23/1, pp. 1-18.
9. Harmer, Jeremy. (1991). *Teaching and Learning Grammar*. London: Longman, Harper & Row Publishers, Inc.
10. Helbig, G. (1992). *Grammatiken und ihre Benutzer*. In Ágel, V. and Hessky, R. (eds.) *kalimat bahasa Inggris*. *Fenomena*, 3(2), s. 27-38.
11. Hornby, A. S. (2000). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 6th edition. Oxford: Oxford University Press.
12. Janusheva, V. and Jurukovska, J. (2015). Големата (малата) буква во пишаната практика на македонскиот стандарден јазик (поими од областа на образованието) *International journal Philological Studies*, Vol. XIII, pp. 267-282. Belgrade: Institute of literature and art.
13. Mitchell, R. (1994). *Grammar, syllabuses and teachers*. In Bygate, M. Tonkyn, A. and Williams, E.(eds.), *Grammar and the Language Teacher*, pp. 90-104. London: Prentice Hall.
14. Mohammed, A. M. (1996). *Informal pedagogical grammar*. *IRAL*, 34/4, pp. 283-291.
15. Petrovska, I. (2013). *Teaching politeness strategies to advanced students in*

-
- ESP courses. GLOBAL CHALLENGE International Journal of Linguistics, Literature and Translation, vol. I, issue 2.
16. Scrivener, J. (2003). Teaching Grammar. Foreign Language Annals 28(1), pp. 1-31. Oxford: Oxford University Press
 17. Thornbury, S. (1999). How to teach grammar. Harlow, Essex: Pearson Education Limited.
 18. Thornbury, S. (1999). How to Teach Grammar. Harlow: Pearson Education Ltd.
 19. Ur, P. (1998). Grammar Practice Activities. A Practical Guide for Teachers. Cambridge: Cambridge University Press.
 20. Ur, P. (1999). Grammar practice activities: A practical guide for teachers (12th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.